

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hymni Ecclesiastici Novo Cultu Adornati

Clairé, Martin

Parisiis, 1676

De Vera Et Propria Hymnorum Ecclesiasticorum Ratione Dissertatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12077

DE VERA
ET PROPRIA
HYMNORUM
ECCLESIASTICORUM
RATIONE
DISSERTATIO.

HYMNORUM usum, institutio-
nem, ac finem expendenti dif-
ficile non erit judicare quales esse
oporteat, qui nostris in Sacris ad Dei
cultum adhibentur. Est autem Hym-
nus, ex illo carminum genere, quod
Græcis dicitur ὕμνος, hoc est cantus,
qui in alicujus laudem comparatus,
jucundo, & eleganti stylo pangitur.

Hymnus igitur Officio Divino con-
secratus cantus est quidem, & poë-

In Bul. pro
Recog. Bre.
Rom.

ticis numeris adstrictus; sed cantus
facer, cum in ipsius Dei laudem fa-
ctus sit; nec suo carens decore, qua-
lis Ecclesiam decet, *Quam vult ex-
hiberi sibi Christus non habentem ma-
culam neque rugam.* Ita verè ac piè
dixit Urbanus VIII. inter Sanctos ac
Summos Pontifices dicendus meritò
Sanctissimus Maximusque, tum illu-
stribus factis, & virtutum exemplis,
tum rebus pro communi Reipublicæ
Christianæ bono præclarè gestis, aut
sapienter institutis: quorum in ulti-
mis ponendum non est singulare illud
pietatis ac Divinæ laudis studium,
quo nihil omissum voluit ad tuen-
dum & promovendum, quem sum-
moperè *dilexit, decorem domus Dei.*
Ei certè quantum cordi esset sacro-
rum Hymnorum nitor, non obscure
declaravit nova Breviarii Romani re-
cognitio, in qua eò usque haberi vo-
luit hymnorum rationem, ut illorum
præ cæteris emendationem splendo-
rèmq; spectasse videatur.

An verò ad sacros exornandum
Hymnos adsciscendi etiam rhythmi

sint, non levis potest esse controversia. Non desunt enim qui Ecclesiæ precibus & canticis rhythmicè scriptis impensè faveant; aliis tamen reclamantibus, qui hunc extremarum syllabarum lusum; novum veluti ac barbarum imperitorum inventum vix ac ne vix quidem ferre possint.

Qua de re, ne vana & inutilis moveatur quæstio, hoc primùm certum omnibus ac notum habeatur, nullam hîc intercedere nobis cum probatis Poëtices autoribus circa rhythmorum usum discepcionem. Quis enim nisi dementer contendat, illustrium Poëtarum carmina, versibus pari verborum exitu terminatis concinnata fuisse olim, aut concinnari aliquando debuisse? Sed rota in eo sita est controversia, ut statuatur, an hæc, de qua nunc agitur, rhythmicorum carminum forma, ab antiquis, præcipuîsque Hymnorum sacrorum scriptoribus usurpata fuerit: ac deinde, an ipsi rhythmici ad Ecclesiæ cantus revera sint idonei, illisque sic congruant, ut germanâ simul cum lati-

nitate, rectâque Poësi appositè conjungantur.

*Vide Elucid.
Eccel. Clitho.*

Cùm igitur de his duntaxat Hymnis disputandum sit, quos ipsa suum ad usum fecit, aut approbavit Ecclesia, quis illam continuò non asserat rhythmorum semper studiosissimam fuisse, iisque suos hymnos, ex omnium ætatum memoria, ornare solitam? Enimverò si universam Hymnorum, quotquot extant, congeriem inspicere non piget, fatendum erit omnino, illorum quamplurimos, & vetustissimos quidem reperiri, qui nulla carminis laude, sed solius rhythmici commendatione valeant: aliorum verò, qui justo, aut tolerabili metro constant, aut nullos esse, aut paucos, in quibus insertus identidem, quasi ad ornamentum, non appareat aliquis rhythmorum numerus: ac universim priscos illos scriptores Hymnorum, suos versus, si non legitimis ubique Poëticæ metris, at certè conquisitis undique rhythmis, adornasse: cùm planè statutum haberent, si Poëticæ leges liberam aptamque rhythmorum com-

positionem non sinerent, renuntian-
dum potius esse carminibus, quàm
rhythmis, quorum ingeniosâ, suaví-
que consonantiâ, mentis conciliare-
tur attentio, juvaretur memoria, &
humanæ voluntates ad pietatem ju-
cundè traherentur.

Unum hîc appello eximium testem
D. Augustinum, qui ad imbuendos *Initio Tom. 7.*
sacræ fidei dogmatis populorum ani-
mos, illósque adversus Donatistas
præmuniendos, prolixum super ea re
scripsit hymnum, sive ut vocat, psal-
mum, cui rhythmis illustrando ita se
vir occupatissimus addixit, ut quadra-
ginta supra ducentos versus, sub una
eadémque ultimâ desinente syllabâ,
confecerit. Extat hic Hymnus inter
ejus opera, illúmque postea in suis
Retractionum libris approbat, de-
clarátque hac arte factum à se fuisse,
ut ad omnium captum & canendi
usum esset accommodatior. Nobis ve-
rò hinc demonstratur ampliùs, Hym-
norum rhythmicorum, tum ad canen-
dum docendúmque utilitas, tum etiam
antiquus in Officiis Divinis usus.

Quod si illorum ortum à fonte re-
 petere placet, idem erit & Christia-
 næ Religionis, & Hymnorum hujus-
 modi principium : cujus rei locuples
 testis est, idémque spectator Philo
 Judæus, vir utique primis Ecclesiæ
 temporibus æqualis. Is enim scribens
 de sanctissimis primorum Christiano-
 rum moribus, ritibusque (hos autem
 Essenorum nomine ab eo designari
 tradunt Hieronymus, aliique Patres)

ὡς οὐ θεω-
 ροῦσι μόνον,
 ἀλλὰ καὶ
 ποιεῖσιν ἄσ-
 ματα, καὶ
 ὕμνοις, εἰς
 Θεὸν, ἁγί-
 πων ποιῶν
 μέτρων, καὶ
 μελῶν, ἀ-
 ρυθμοῖς σε-
 μνοτέροις
 ἀναγκάως
 χράσθαι,
 &c.

lolsque rhythmicos, quos singuli pri-
 vato quisque in secessu, & simul suis
 in cœtibus, alternis choris concine-
 rent : *Non solum*, ait, *contemplationi*
vacant, sed etiam Cantica & Hymnos
in Dei laudem componunt; vario me-
trorum, carminumque genere, rhyth-
mis concinnatos.

Quid ad rem nostram aptius, quid
 convenientius afferri queat? Jam enim
 apparet ex his, nec rhythmicorum car-
 minum concinnitatem novitium ali-
 quod inventum esse, ut prætexebatur;
 neque hinc etiam (quod erat alterum
 criminandi caput) ullam in metrum, aut

in dictionem, barbariem induci; quando probatum est jam inde à primis Ecclesiæ temporibus, Hymnos non modò cum rhythmis scribi solitos, sed & poëticis ornamentis non caruisse.

Verumtamen addi aliquid ampliùs potest, quo & antiquus ille Hymnorum rhythmicè scribendorum modus firmiùs stabiliatur, & jucunda rhythmorum cum sacris Hymnis necessitudo magis ac magis elucescat. Ut enim convenit inter eruditos, nihil absorum magis esse, alienùmque à dignitate, &, ut ita dicam, ab libertate orationis, quæ soluta dicitur, quàm frequentem vocum similiter cadentium affectationem; ita etiam contrà, nihil excogitari potest idoneum magis & consonum sacris Hymnis, qui toti facti sunt ad canendum, quàm numerosus elegantium rhythmorum tenor, quibus festiva magis efficiatur ac venusta modulatio.

Nam, cum Hymnorum fermè omnium versus perbreves sint, & recurrentibus in fine cujusque versùs, iisdem semper syllabarum, seu pedum

numeris, iidem etiam respondeant congruentes in cadendo soni: quis tantillo præditus aurium iudicio, non agnoscat, tum demum elegantem illum ac perfectum Hymnum censeri posse, qui ad legitimam quidem Poëseos formam elaboratus, paribus nihilominus, & similiter desinentibus verborum juxta ac cantûs sonis, simul constet? Quod verum adeo, certumque est, ut deficiente pluribus in Hymnis, accuratâ metri ratione, iidem tamen universæ semper Ecclesiæ probati fuerint, & maximè grati, dummodò illis convenientes concinnique rhythmus non deessent. Quod uno manifestè patet exemplo Hymnorum de Sanctissimo Sacramento, qui magno totius Ecclesiæ consensu recepti per omnem terrarum orbem assiduè decantantur. Nec dubium videtur, quin plures ex antiquis ejusdem generis Hymni, intacti similiter in Officiis Divinis etiamnum remanerent, si pari sententiæ & rhythmorum elegantia præstitissent.

Ex his itaque primùm constat Ec-

clesiasticos Hymnos cum suis rhyth-
mis formatos esse , ac veluti natos :
tum verò eosdem cum illis adultos &
propagatos , ad hæc usque tempora
perstitisse. Certum est deinde, nullam
inesse sacris Hymnis , Latinis nimi-
rum Odis, cum rectâ Latinitate, ac
justâ Poësi repugnantiam, uti palam
fecit Urbanus VIII. qui veteres Ro-
manæ Ecclesiæ Hymnos ad carminis
& Latinæ orationis leges revocari cu-
ravit, & novos à se eleganti stylo &
carmine elaboratos adjecit. Postremò
igitur restat, ut iidem Hymni, nunc
denuum, veterum more, ad pristinam
quoque rhythmorum venustatem, sua-
vitatemque reducantur; qui porrò præ-
cipuus est, propriúsque hujus editio-
nis Hymnorum scopus.

Nemo enim sibi persuadeat, ipsos
hîc improbari, quos Ecclesia dudum
probavit Hymnos; aut novos, quos
ipsa non probavit, nec vidit, tanquam
legitimos & approbatos induci; vel cer-
tè incognitam hætenus, & inauditam
præscribi imponique Hymnorum scri-
bendorum formam: quis enim absque

.III V

ulla autoritate Ecclesiæ tantum sibi
sumat, & arroget? Fuit igitur unum
istius, non dicam operis, sed audacis
cujusdam conatûs, propositum, quo
experiri placuit, an illi ipsi Hymni
in Ecclesiâ pridem usurpati, ejusdem-
que jussu in debitam Latini sermonis,
metrique poëtici dignitatem aliquan-
do restituti, possint etiam, servatis
latinitatis & carminis legibus, pristi-
nâ rhythmorum elegantiam sic exornari,
nihil ut inde obscuritatis aspergatur
sententiæ; nihil asperitatis, metro;
nihil labis, dictioni; quibus inter se
conciliandis quid operæ subsit ac la-
boris, nemo satis intelliget, qui se
nunquam hujusmodi scribendis Hym-
nis exercuerit.

Sed jam aliunde nova exurgit dif-
ficultas. Nam cum Hymni, non sty-
li exercendi causâ, nec lectionis dun-
taxat studio, sed canendi gratiâ con-
ficiantur: tanti non interest ut politi
& elegantes sint, quanti ut ad rectam
modulationem, & ad pietatem exci-
tandam idonei fiant. Enimvero cum
sacra Psalmodia juxta piam Urbani

VIII.

VIII. mentem, sit ejus Hymnodia *In ead. Bul.*
filia, quæ canitur assiduè ante sedem *Vrb. VIII.*
Dei, & Agni: ut illi similior prodeat,
nihil, quantum fieri potest, præferre
debet, quod psallentium animos, Deo
ac Divinis rebus, ut convenit, atten-
tos avocare aliò ac distrahere possit.

Sunt autem ejusmodi in primis, vel
obscurum aliquid aut ambiguum, quod
animum suspensum teneat; vel profa-
num, quod pias mentes offendat; vel
d durum in verbis, quod pronuntiando,
audiendòve molestiam faciat; vel in-
tercisum in carmine, quod verborum
sensum perturbet, aut ipsum cantum
difficilem, & ingratum efficiat. Quæ
cùm revera sint & metri & cantûs
suavitati contraria; tum etiam ejusmo-
di, quæ ab hoc carminum genere si-
mul & semel ablegari perquam diffi-
cile sit.

Horum tamen omnium, quæ in
poëtica Psalmodia, duritatis aliquid
habent aut incommodi, vix quid-
quam reperies in iis, qui hîc exhi-
bentur Hymnis; ubi nulla mentio
Orci, Averni, Tartari, & similium

vocum, quæ poëticas fabulas, & Gentium ritus olent: Ubi servatâ quantum licuit, priorum Hymnorum sententiâ, nec violatâ uspiam carminum lege, nulla tamen facta est mutatio pedis in alterum qui pluribus quam ille syllabis constet, ut puta Iambi, aut Spondæi, in Anapæstum; nullus vocalium concursus, qui syllabæ aliqujus incisionem exigeret; nullius planè poëticæ licentiæ usus; nulla denique in sensu verborum interruptio: Sed absoluta semper cum singulis versibus orationis sententia, vel saltem suspensa leviter, & ad sequentem versum quasi sponte producta, sine vi, sine obscuritate, sine deformitate cantûs.

Quod statim, opinor, nec injucundè manifestum cuique fiet, qui hos Hymnos inspicere curiosè, & cum veteribus, imò etiam cum recentioribus, conferre voluerit. Unde tandem efficitur, ut in iisdem decantandis vix ulla reperiri possit quæ mentem vel aures lædat dissonantia, ac potiùs mutua & constans inter se concordia

tum dictionis cum metro, tum cantus cum sententia, quâ & piè oblectentur aures, & animus in Dei laudes & amorem permoveatur.

Quamobrem si ad hoc audendum & conandum plus animi fuerit, quàm facultatis ad implendum: haud tamen invidiosum erit, hanc Poësim tam severis legibus addictam, sed ad Dei laudes celebrandas non parum idoneam, attentasse. Nec verò supervacaneum, opus olim expetitur, nunc tandem adumbratum, tradidisse peritioribus absolvendum, vel certè quo fieri & perfici modo possit, indicasse.